قازاق اۋىز ادەبيەتىنىڭ قازىناسى

اڭىز - ەرتەگىلەر

3

شينجياڭ حالىق باسپاسى

قازاق اۋىز ادەبيەتىنىڭ قازىناسى

اڭىز - ەرتەگىلەر

3

شينجياڭ حالىق باسپاسى

ٴۇرىمجى 2008

图书在版编目(CIP)数据

民间故事与传说.3: 哈萨克文/布尔力克 编.乌鲁木齐:
新疆人民出版社，2008.11
ISBN 978-7-228-12045-1

Ⅰ.民…Ⅱ.布…Ⅲ.—哈萨克族—民间故事—作品集—中国—
哈萨克语（中国少数民族语言）Ⅳ.I277.3

中国版本图书馆CIP数据核字（2008）第178659号

责任编辑:阿布都哈依木
责任校对:马吾提
封面设计:夏提克

中国哈萨克民间文学大典—
故事与传说(哈萨克文)
(3)
布尔力克 编

新疆人民出版社出版
（乌鲁木齐市解放南路348号 邮政编码：830001）
新疆新华书店发行
新疆八百印务有限公司印刷
880×1230毫米 32开本 10.25印张
2008年11月第1版 2008年11月第1次印刷
印数：1—3000

ISBN 978-7-228-12045-1 定价：15.00元

از ۇلتتاردىڭ تاڭداۋلى كىتاپتارىن شىعارۋعا ارنالعان مەملەكەتتىك قارجى ارقىلى دەمەلگەن نىشان

全国少数民族出版资金资助项目

جاۋاپتى رەداكتور: ٵبدىقايىم زىكرىيا ۇلى

كوررەكتور: ٵماۋلەت ٵشارىپ ۇلى

مۇقاباسىن جوبالاعان: شاتتىق اڭسا

قازاق اۋىز ادەبيەتىنىڭ قازىناسى —

اڭىز - ەرتەگىلەر

(3)

باسپاعا دايىنداعان: بىرلىك ناۋكەن ۇلى

*

شينجياڭ حالىق باسپاسى باستىردى

(ٷرىمجى قالاسى، وڭتۇستىك ازاتتىق كوشەسى، 348 - اۋلا)

شينجياڭ شينحۋا كىتاپ دۇكەنىنەن تاراتىلدى

شينجياڭ باباي باسپا ىستەرى شەكتى سەرىكتىگىندە باسىلدى

فورمات 1/32 1230×880، 10.25 باسپا تاباق

2008 - جىل، قاراشا، 1 - باسپاسى

2008 - جىل، قاراشا، 1 - باسىلۋى

تيراجى: 3000 — 1

ISBN 978-7-228-12045-1

باعاسى: 15.00 يۋان

باسپادان

قازاق حالقىنىڭ اۋىز ادەبيەتى ٴوزىنىڭ كوركەمدىك — يدەيالىق نارىمەن، ەستەتيكالىق قۋات - تەگەۋرىنىمەن، ٴتۇر — جانرلارىنىڭ مولدىعىمەن، تاقىرىپتىق جانە سيۋجەتتىك بايلىعىمەن، قوعامدىق - الەۋمەتتىك جانە تاربيەلىك تەرەڭ ٴمان — مازمۇنىمەن ەرەكشەلەنەدى. ول كونە تاس داۋىرىندە پايدا بولىپ، تۇركىلىك تۇستى باستان كەشىرگەن، ودان بەرى دە قازاق حالقىنىڭ قالىپتاسۋ تاريحىمەن بىتە قايناسىپ، بىرگە جاساپ كەلە جاتقان تەڭدەسسىز رۋحاني مۇرا. ول بايىرعى اتا — بابالارىمىزدىڭ ٴتىنىم - سەنىمدەرىنەن، تاريحىنان، تۇرمىس — تىرشىلىگىنەن، اسىل - ارمانى، بيىك مۇراتىنان جان - جاقتى ماعلۇمات بەرەدى ٴارى ۇلتتىق رۋحاني مادەنيەتتىڭ عاسىرلار تىزبەگىندەگى تاريحي وزگەرىسىن، ەتنيكالىق سانامەن قارايلاس ٴجۇرىپ وتكەن جولىن دا كوز الدىمىزعا ەلەستەتە الادى. اۋىز ادەبيەتىنىڭ شىعارۋشىسى دا، تاراتۋشىسى دا، تىڭداۋشىسى دا — حالىق. سوندىقتان ول شىن مانىندە، حالىقتىڭ ٴوز ەنشىسى بولىپ تابىلادى. ياعني اۋىز ادەبيەتى — حالىق شىعارماشىلىعىنىڭ ايرىقشا سالاسى، اۋىزشا شىعارىلىپ، اۋىزشا تارالعان كوركەم ادەبي تۋىندىلاردىڭ جيىنتىق اتاۋى. سونىمەن بىرگە عىلىم مەن مادەنيەتتە «حالىق شىعارماشىلىعى»، «حالىقتىڭ اۋىزشا ٴسوز ونەرى» دەيتىن اتاۋلار دا وسىعان جاقىن ماعىنادا قولدانىلادى. 1846 - جىلى اعىلشىن عالىمى ۋيليام تومس ۇسىنعان فولكلور (اعىلشىنشا حالىق دانالىعى) ٴسوزى دە

اۋىز ادەبيەتى اتاۋى ٴۇشىن حالىقارالىق عىلىمي اتاۋ رەتىندە قابىلدانعان. بۇلاردىڭ قاي ـ قايسىسى دا ٴبىر ـ بىرىنىڭ ورنىنا ٴبىرى قولدانىلىپ كەلەدى. باتىس ەۆروپا، امەريكا، اۆستراليا حالىقتارىنىڭ ۇعىمىندا بۇل ٴسوزدىڭ ماعىناسى تىم اۋقىمدى، ول حالىقتىڭ كيىم ـ كەشەك، قۇرال ـ جابدىق، ادەت ـ عۇرىپ، تۇرمىس ـ سالت، نانىم ـ سەنىم، سونداي ـ اق، ٴتۇرلى كوركەمونەرىن (پوەزيا، مۋزيكا، ٴبي، ويۋ ـ ورنەك، توقىما ونەرى، ت. ب) تۇتاستاي اتاۋ ٴۇشىن قولدانىلادى. بۇل جاعىنان العاندا ول تەك اۋىز ادەبيەتىن عانا ەمەس، «ەتنولوگيا»، «ەتنو مادەنيەت» دەيتىن ۇعىمدارمەن دە ساباقتاسىپ، ماعىنالاسىپ جاتادى. قازاق ادەبيەت تانۋ عىلىمىنداعى «اۋىز ادەبيەت» دەگەن ۇعىم دا «فولكلوردىڭ» وسى مانىمەن ساباقتاس دەپ قاراۋعا ابدەن بولادى. بۇلار ٴبىر ـ ٴبىرى تولىق سيپاتتاي بەرەدى. اۋىز ادەبيەتىن زەرتتەيتىن عىلىمدى «فولكلور» دەپ اتاۋىمىز دا وسىعان بايلانىستى.

ٴبىز وسى ۇستانىمدى باسشىلىققا الا وتىرىپ، قازاق ادەبيەتىنە ەڭبەك سىڭىرگەن ٴبىر ٴبولىم عالىمداردى نەشە مارتە شەكە ٴتۇيىستىرىپ «قازاق اۋىز ادەبيەتىنىڭ قازىناسى» دەگەن فولكلور اتاۋىنا سيىمدى تاقىرىپتا ۇلاسپالى كىتاپ شىعارۋدى مىندەتكە الدىق. ماقسات ــ فولكلورعا جاتاتىن دۇنيەلەردى شاما بار تولىق قامتۋ. ويتكەنى، كوشپەلى قوعامدا فولكلور بەلگىلى ٴبىر الەۋمەتتىك توپتىڭ عانا شىعارماشىلىعى ەمەس، جالپى حالىقتىڭ جانى مەن قاراسىنا، باتىرى مەن بيىنە، بايى مەن كەدەيىنە ورتاق ونەر، امبەگە تيەسەلى مۇرا. سول تۇستا بۇكىل قوعام اۋىزشا ونەر مەكتەبى بولدى. وسىعان لايىق اۋىز ادەبيەتىنىڭ جۇگى دە وراسان زور بولدى. حالىقتىڭ تاريحي زەردەسى، فيلوسوفيالىق وي ـ تۇيىندەرى، پەداگوگيكالىق

تاجىريبەسى، ادامگەرشىلىك ولشەمدەرى، كاسىپتىك ادەبيەتكە ٴتان كوركەمدىك سۇرانىستارى، تەاترلىق ونەرگە تيەسەلى ەسەسى اۋىز ادەبيەتىنە جۇكتەلدى. ٴبىز جۇزىندە اۋىز ادەبيەتىنىڭ ارالاسپايتىن سالاسى قالعان جوق. ٴبىز بايىرعى اتا ـ بابالارىمىزدىڭ وسىنداي ونەر مەكتەبىنەن جارالعان بارلىق دۇنيەلەرىنىڭ باسىن بىرىكتىرىپ جالپى حالىققا، كەلەر ۇرپاققا، زەردەلى زەرتتەرمەندەرگە تابىس ەتۋ ماقساتىندا «قازاق اۋىز ادەبيەتىنىڭ قازىناسىن» الدارىڭىزعا تارتتىق.

قازاق اۋىز ادەبيەتى ۇلكەن تۇلعادان باسپا ٴسوز بەتتەرىندە جارىق كورىپ بولدى. ٴبىراق، ٴالى دە شاشىراندى كۇيدە. رەفورما جاساپ، ەسىك اشۋدان بەرگى 30 جىل بويى شينجياڭ حالىق باسپاسىنان اڭىز ـ ەرتەگىلەر، قارا ولەڭدەر، قيسا ـ داستاندار، قازاق ەمشىلىگى، دەنە تاربيە، ۇلتتىق اس ـ تاعامدار، ت.ب. فولكلورعا قاتىستى دۇنيەلەر ۇزبەي جارىق كورىپ كەلەدى. 1979ـجىلدان باستاپ «شالعىن» جۋرنالىن شىعارىپ اۋىز ادەبيەتىنىڭ العاشقى سونى مۇرالارىن جيناپ، تۇڭعىش توپتا باسىلىم كورسەتتى. ٴبىز بۇل جولى وسى نۇسقالاردى نەگىزگە الا وتىرىپ جانە ەلىمىزدىڭ ٴىشى ـ سىرتىندا باسىلىم تاپقان نۇسقالارىن سالىستىرۋ، سارالاۋ، تولىقتاۋ، رەتتەۋ ارقىلى جانرلار بويىنشا جۇيەلى قۇراستىرىپ وتىرمىز.

قازاق اۋىز ادەبيەتىنىڭ ٴتۇر ـ جانرلارى مول جانە كۇردەلى بولىپ كەلەتىندىكتەن جانرلىق جاقتان ٴبولۋ بىزگە قيىندىق تۋدىردى. ٴتۇرلى تانىمدار ارا تالاس ـ تارتىستان سوڭ اقىندار ايتىسى، اڭىز ـ ەرتەگىلەر، باتالار، جاڭىلتپاشتار، جۇمباقتار، جىراۋلار جىرلارى، زاڭ ـ جارعىلار، كۇلدىرگىلەر، قارا ولەڭدەر، قيسا ـ داستاندار، ماقال ـ ماتەلدەر، مىسال ـ تامسىلدەر، تۇرمىس ـ سالت جىرلارى، ۇلەسكەرلەر، ۇلتتىق

ۆينەدار، حالىق اندەرى، شەجىرە، شەشەندىك سوزدەر دەپ ون سەگىز توپقا جىكتەدىك. عىلىمي ٴبولۋ جاعىنا قاتاڭ تالاپ قويعانىمىزبەن كەيبىر ۆقشاۋ قالاتىن جانرلاردى ۆسى توپتىڭ ىڭعايلى بىرىنە تەلىدىك. مىسالى: ميفتەرگە قايىسلار جاتادى، اڭىز دارعا قايىسلار جاتادى دەگەن سياقتى ماسەلەلەرگە كەلگەندە پىكىر بىرلىگىنە كەلە الماعاندىقتان «اڭىز ـ ەرتەگىلەر» دەگەن ٴبىر اتپەن جىبەرىپ ىڭعايىنا قاراي ورنالاستىردىق. ماقال ـ ماتەلدەر بۇدان بۇرىنعى باسىلىمدارداڭ جانە شەتەلدەگى باسىلىمداردىڭ بارىندە تاقىرىپتارعا بولىنگەن، ٴبىراق، مۇندايدا ماقال ـ ماتەلدەر وتە كوپ قايتالانادى، ويتكەنى، قازاقتىڭ ٴبىر ماقالى بىرنەشە ماعىنا بەرىپ، بىرنەشە تاقىرىپتى قامتيدى. سوندىقتان ٴبىز الفاۆيت تارتىپكە سالىپ (ٴبىرىنشى جولدىڭ ٴبىرىنشى دىبىسىن نەگىزگە الىپ) شىعاردىق. حالىق اندەرىنىڭ قاي ٴبىرىن السا دا تۇنىق اڭىزى، تاريحى بار ٴارى حالىقتىق قاسيەتى بويىنشا كوپ ۆاريانتى. ٴبىز حالىق اراسىنا ەڭ كوپ تاراعان ٴبىر نەمەسە بىرنەشە ۆاريانتىن نەگىز ەتتىك. سونىمەن بىرگە مۇمكىندىگىنشە ەڭ بايىرعى نۇسقاسىن الۋدى ولشەم ەتتىك. ال، بەتاشار مەن باتالار تومىنا دا ۆسى ٴۇردىستى ۇستاندىق، نەگىزىنەن حالىقتىق سيپات العان تۇىندىلاردى بەردىك. قالعان پىكىردى وقىرمان ٴوز قولدارىنا العان سوڭ ايتار دەپ ۆسى بويىنشا باسۋعا كەلىستىك.

شينجياڭ حالىق باسپاسى

2008 ـ جىل، شىلدە

مازمۇنى

وسەردىڭ تولەندى قايتارىپ الۋى 1
پاتشا مەن اعاششى 12
پىشىكشى 14
سايatta 18
سابالاق 20
سۇراتقان حان اقماق پا، سۇراعان سەن اقماق پا 32
سىبىزعىشى اقىمجان 33
سيىرشىباي بالۋان 37
سايىبولات سايى 42
ساراتان زاۋزا 43
سارى ۋكى دارىعان سامەنبەت 44
سىنشى 49
سايماقتىڭ سارى وزەنى 69
سەل (1) 71
سەل (2) 71
سىبىزعىنىڭ تەگى 72
تورعايتى اۋليە (1) 74
تورعايتى اۋليە (2) 77
توپاي قاجى 79
ٴتورت باتىردىڭ جورتۋعى 83
تولە ٴبيدىڭ ون ٴسوزى 90
تۋرا بيدە تۋعان جوق 93

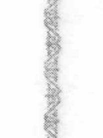

تەگىندە جەتە تىلدەۋ 100
تاس ۇڭگىردە 101
تاسقا اينالعان اڭشى 106
تىلەۋلى باي 108
توقتار قوجا 109
تىنەيدىڭ سارى قۇسى 112
تەلقوڭىر (1) 124
تەلقوڭىر (2) 125
ۇلىقپان حالىم تاعىلىمدارى 133
ٴۇش اڭشى مەن الدار كوسە 137
ٴۇش ٴجۇز 138
شانىشقۇل 139
شويباي باقسى 142
شىڭعىس تاۋى 144
شىنبايدىڭ ايۋمەن ايقاسى 145
شەگەباي بالۋان 147
شالعىرداعى قۇلپىتاس 150
شاقابايدى جانتەكەيگە ۇران بولۋى 151
ىزعار 153
ٴىزشىل نيعمان 154
اق وتاۋ 159
التىن ايدارلى بالا 169
اقساق باقا 174
اققۇبا جىگىت 180
اۋەزحاننىڭ قىرىق ۇلى 189
اقساق بورسىق 194

ارىق مەرگەن 203
اي استىنداعى ايبارشا سۇلۋ 215
التىن ات 226
التىن بالىق 231
اقباي 239
اسان باتىر 250
التىن ساقا 254
الپەمىش 259
بالا حان 271
بارىنەن ابزال 280
بوز اتتى بوران باتىر 291
بەكبولات 295
بۇرگە تەرىسى 301
دولىدان پەرى بەزىپتى 313

此为试读,需要完整PDF请访问: www.ertongbook.com

وسەردىڭ تولەندى① قايتارىپ الۋى

1885 – جىلى «تاۋىقتىڭ ەگىز جۇتى»② بولدى. «ساراتان – زاۋزا»③ جاماندىعىنا باسىپ، قاپالاقتاپ جاۋعان قالىڭ قار ءۇش تاۋەلىككە سوزىلىپ، تەرىستەن قايىرعان ايازبەن وزەننەن جاياۋ وتكەل شىعارىپ بارىپ ايىقتى، جۇتپەن الىسىپ جۇدەگەن ەل سۇزەكتەن تۇرعانداي سوزىلىپ، شىلدەنىڭ اياعىندا ۇشكوكسايعا④ شۇق قونىپ جاتتى. قورالى قوي، ءۇيىرلى جىلقىنىڭ ءتارىپىن عانا قالدىرعان ويىلعان جۇت ەل بەرەكەسىنە وي سالعانداي قونىس تالاسى مەن ءورىس تالاسى ارقىلى ەسىنەن ازىرگە ۇمىت بولعان سەكىلدەنەدى. كوك سولىنە بۋىنىن ەندى – ەندى بەكىتكەن اياقتى مال – جانىڭ ارقاسىن كۇن شالىپ، كوڭىلى تەتىك تارتىپ ەس جيا باستادى.

تورە تۇقىمدارى بۇل زاماندا تاعىنان تايماسا دا ەرتىس وزەنىنىڭ ورتا ومىرتقا تارماق تامىرىنداي بولعان ءۇش وزەنىنىڭ⑤ سۋىن بىشكەنەدەن ءامىرى السىرەپ، شەڭگەلى بوساڭداعان كەز بولسا كەرەك. تورە تاعىنىڭ ءتورت تارابى

---

① تولەن ــ قابانىڭ ۇلكەن ساز جايلاۋىنا شەكارالاس جەر. ول بۇرىن وسەردىڭ جايلاۋى ەكەن.
② تاۋىقتىڭ ەگىز جۇتى ــ سول تاۋىق جىلى ەكى رەت جۇت بولعان. مۇنى «ەگىز تاۋىق جۇتى» دەپ اتايدى.
③ «ساراتان ــ زاۋزا» ــ كوكتەمدە كەلەتىن امالداردىڭ ءبىرى.
④ ءۇشكوكساي ــ بۇرىنعى قابانىڭ جايلاۋى.
⑤ ءۇش وزەن ــ قاباداعى ەرتىسكە قوياتىن قابا، القابەك، بىلەزىك وزەندەرى.

ەسەپتەلەتىن ٴتورت ٴبيدىڭ تومەنگى ەلدى الا كوزبەن اتىپ، وتە – موتە المان جاعىندا جاربولدى[1] مەن شىبارايعىردى كەرەيدىڭ كەنجە تۋعان شەت بالاسىنداي قاراپ، العاندا بار، تالعامدا جوق، ىسقىرىپ ايداۋدان گورى قامشىمەن جاسقاۋدى ۇستانعان تۇسى ەدى. قىمسەتسە تورەنى شاپقان ٴۇش باتىردىڭ[2] ارۋاعىن اۋناتىپ، سول كەزدە ٴبولىنىپ قوبدا[3] اسقان وكپەلى دۇزىكتەردى بەتكە باسىپ، كولدەنەڭ تارتىپ «كورگەن ٴجابىرىڭدى الدىمەن سولار تىڭداسىن» دەپ ايداپ سالۋشى ەدى. باقاداي شاقىرعان كەدەي ەلدىڭ مۇڭ – زارىن تىڭدار ۇلىعى بولماعاندىقتان مانجۋ حاندىعىنىڭ قورقاۋلارى مەن جەرگىلىكتى ازۋلى بيلەر سارنوقتاعا[4] ات تولماي، المانعا قوي بولماي قالعان جاعدايدا ادامنان تولەۋ ۇستاعان كەزدەرى بولعان ەكەن.

ەلى ٴۇشىن تالاي تارتىستا تابانى تايماي، قىزىل ٴتىلدىڭ وتكىر قانجارىمەن ادىلەتسىز وكتەم بيلىكتىڭ كىسەنىن قيعان، تىلى مەن ٴتاجىسى بولماسا دا تالماۋ جەردەن ٴبىر قاعىپ تۇسىرمەي قويمايتىن جۇرەكتى، تۋراشىل «قارا ٴبي» — وسەر سول ٴوز ٴوڭىرىنىڭ تىزگىن ۇستارى بولىپ تانىلاتىن. قىرىقتىڭ قىرقاسىنان اسىپ تولىسقان ول ٴار نەگە وي جۇگىرتىپ، لەبىز بىلدىرمەيتىن، ارتىن جيا ۇستاپ، الدىن كەڭىنەن شارلاي بىلەتىن. وسىنداي سىر مىنەزدى، سالماقتى جان ٴبىر كۇندەرى ايرىقشا شيرىقتى.

ٴۇش جىلدىڭ الدىندا ۇلكەن تولەندى سۇراپ جايلاعان

① جاربولدى، شىبارايعىر — رۋ اتتارى. ولار نەگىزىنەن قابانىڭ باتىس جاعىن مەكەندەگەن.

② «ٴۇش باتىر» — جۇرىنتاي، بايجۇما، كوشتەگەن.

③ قوبدا — سىرت موڭعۇليا جەرى. سول كەزدە قابادان اۋعان دۇزىك رۋى قوبدا اسىپ كەتكەن.

اتقا

④ سارنوقتا — مانچيڭ حاندىعىنىڭ اسكەرى مىنەتىن جارامدى ات المان — سالىعى. الىنعان اتقا ٴبىرتۇتاس اسكەري سارى جۇگەن — توقتا سالاتىنىنا قاراتىلعان.

بۇقات تورە[1] بىلتىر ەسكەرتۋسىز ەرتە قونىپ قالعاندىقتان كەلەر جىلى كەلمەيتىن بولىپ، وسەردەن تەكتەۋلى بەكىم العان ەدى. بيىل جانە سۇراقسىز كەلىپ قونىپ العان بۇقاتقا كوشىپ كەتۋ تۋرالى ادام جىبەرگەن وسەر:

— ارىعا بارىسپايىق، اعايىنشىلىعىمىزدى سىيلاپ جايلاۋىمدى بوساتىپ بەرسىن، — دەسە، تورە:

— بىرگەم تيگەن جۇرتىمنان ەندى قونىس اۋدارا المايمىن، مەنى وسەر بىلمەيدى، بۇل ەجەلدەن كەرەيدىڭ تورەگە قونىسى. تورەنىڭ جۇرتىنا ٴۇي تىگىپ، وشاعىنا وت جاعاتىن قازانى قايدا ەكەن، ەكى سازدان اسىپ نەسى سيماي بارادى. جىل ايلانىپ كوك سالعان قونىسىمنان مەنى كوشىرگەندە جۇرتىما وسەر كەپەشتەپ تارى ەكپەكشى مە؟ قارانىڭ تورەگە بيلىك ايتقانىن كورگەنىم وسى، — دەپتى.

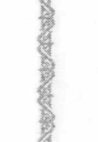

بۇقاتتىڭ مۇنداي زىلباۋىر پيعىلىنان حابارلى بولعان وسەر:

— اتتەگەن – اي! تورە دەپ سالاۋاتىڭدى سىيلاپ ەدىم، قاقپانىڭدى قۇرىپ، قانجارىڭدى قايراپ وتىر ەكەنسىڭ – اۋ، كەلەشەگى ٴور التايدىڭ «سارۋىنا شاپتىرعان بولتىرىگى». ەندەشە، سول قۇرعان قاقپانىڭدى وزىڭە شاپتىرايىن، — دەيدى.

تولعامدى وي قورىتىندىسىنا ىشتەي بەكىنگەن وسەر شىبارايعىر ەلىنىڭ سول كەزدەگى ەكى ايدارلى تەنتەگى كارىباي مەن تايعارانى شاقىرتادى. تۇتقيىل شاقىرتۋدىڭ كۇدىگى ەكەۋىنە ٴبىر سۇمدىقتىڭ بولعالى تۇرعانىن ىشتەي سەزدىرسە دە، وسەردىڭ ۇيىنە كىدىرىسسىز كەلەدى. قىسقا دا شۇرت قايىرىلعان امان – سالەمنىڭ سوڭىندا سالماقتىڭ اۋىر لاۋ بولاتىنىن اڭعارعان سۇڭعىلا تايعارا ەجەلگى ادەتىنشە

① بۇقات تورە — قازاقستاننىڭ قازىرگى مارقاكول اۋدانىنا قارايتىن ەرتەدەگى قاراتاي ەلىنىڭ تورەسى.

سىلتـەدەي تىنىپ، تۇنجىراپ وتىرادى. تولىسىپ بىتكەن اۋىر دەنەسىن تىك ۇستاپ، اق شاعي كويلەگىنىڭ كەڭ- مول جەڭىن شىنتاعىنا دەيىن تۇرىنگەن وسەر شارالى، وتتى كوزىن اۋدارماي ەكەۋىنە قاراعان كۇيى ٴبىر ٴسات تىنىپ وتىرادى دا:

— كوتەر باستارىڭدى، نەگە ٴمۇساپىرسىپ مۇلگىپ وتىرسىڭدار؟ ايتشى ەكەۋىڭ، اياق جەتەر نايمان، كەرەي ەلىندە جورتپاعان جەرىڭ قالدى ما؟ ارانى اشىلعان ٴناپسىسىز مۇندار، تەكتەۋسىز نەسىبە قۋىپ، قوراڭا قوي سالمادىڭ، ايىپقا جىعىپ ەسەلەپ توعىز تارتتىرساڭ دا، «قوي» دەگەن تيداۋعا كونبەدىڭ، ەر نامىسى سەندەردى قورعايمىز دەپ، ەلىڭ ايىپتىڭ تولەمىنەن جان باعىپ وتىرعان ٴبىر- ٴبىر اتتارىنان دا ايىرىلۋعا اينالدى. تاسبيكە مەن قۇلانبايدىڭ[1] وسى قىستاعى جوعىنىڭ ٴجىبى ۇشى تاعى دا سەنىڭ ماڭدايىڭنان كورىنىپ وتىر. ولار وزىڭنەن زورعا شاعىنادى. كۇنى ەرتەڭ كەسىمى موينىڭا مىنسە قايدا قاشىپ قۇتىلاسىڭ، قاسام ٴىشىپ، جانىن بەرمەسە جۇرتتان شىققان ەل نەسىن بەرەدى؟ مەن سەندەردى ەندى قورعاپ، نە كادەمە جاراتىپ اقتىعىما سالامىن، وسىنىڭ ارتىن ويلاساڭ نەتەر، ٴتاۋبا قىپ تيىلمادىڭ، ەكەۋىڭنىڭ دە كوزىڭ جوعالادى، ٴبىلدىڭ بە؟ — دەپ ٴبىر توقتايدى.

سۇراقتىڭ سالماعى بارعان سايىن اۋىرلاپ، كەسىمنىڭ ارقاۋى قاتايعان سايىن، تالاي رەت الدىن كورسە دە مۇنداي ٴتۇيىلىپ، شيراۋىن كەزىكتىرمەگەن تايعارانىڭ جانى تۇرشىگىپ كەتتى. ٴارقانداي ٴىستى وڭايلىقپەن موينىنا الا قويمايتىن قاساڭ مىنەزدى كارىباي كوزىن جۇمعان كۇيى:

— قولى ۇستاپ، كوزى كورىپ پە ەكەن؟ — دەپ كوڭك ەتەدى. وسەردىڭ بۇل جولعى ٴىزىلدى قاھارى كولدەنەڭ كەلگەن

① تاسبيكە، قۇلانباي — رۋ اتتارى.

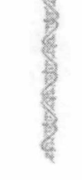

كىمدى بولسا دا وڭدىرماسىن بىلگەن تايعارا كاربىبايدى ەتەگىنەن تارتىپ قالىپ، وسەرگە:

— تاقسىر، جاتقا تىزگىندى بەرمەڭىز، ولىمگە بولسا دا ٴوز قولىڭىزبەن بۇيىرىڭىز، قۇداي كەشسە، كۇنامىزدى كەشىرىڭىز! جوقشىلىق جانعا باتقان سوڭ جاتىپ ولگەنشە، جورتىپ ٴجۇرىپ ولەيىك دەگەندەي بولىپ ەدىك، — دەپ جۇرەلەگەن كۇيى وسەردىڭ الدىنا تىماعىن تاستاپ، الاقانىن جايىپ وتىرا قالادى.

— ايتقانىڭ شىن بولسىن، قۇر اۋىزشا «قويامىن» دەپ قۇدايدى دا، ەلدى دە تالاي الدادىڭ. مەن كەشكەنمەن ەل كەشپەيدى، باسىن ۇستاپ تۇرسا ارتىن كەسىپ اكەتەتىن ادەتىڭ، ەرتەڭ جۇرەگىڭ قارايعان كۇنى تىعى دا جىنىڭ ۇستاماي ما؟ ٴتاۋباعا كەل، قايتالاساڭ سوڭىڭ قالاي بولارى ەسىڭدە ٴجۇرسىن، كانە، بارماعىڭدى اكەل! — دەپ قانداۋىرىن سۋىرىپ الىپ، كوبەسىن شەتىپ قان شىعارىپ، الاقان جايعان تايعاراعا سەرت باتاسىن وسەر وسىلاي جاسايدى. قاتاڭ تەجەمىنىڭ سىنىنا ارەدىك كەڭىپ قالعان كاربىباي مەن تايعارانى ٴبىر شولىپ قاراعان ول اشۋدىڭ القىنىن باسىپ، قىمىز قۇيدىرا وتىرىپ:

— ەكەۋىڭ ايتقاندى ىستەيمىز دەگەنىڭ راس بولسا، ەل نامىسى ٴۇشىن ٴبىر جۇمىسقا جۇمسايىن ۇعىپ وتىرىڭدار، ۇلكەن تولەندى الدىڭعى جىلى سۇراپ جايلاعان بۇقات بىيىل تاعى باسا كوكتەپ قونىپ الىپتى. ادام جىبەرىپ جەردى بوساتسىن دەسەم، جۇاندىعىن بۇلداپ، كوش كورسەتىپ قۋىپ جىبەرىپتى. سول ٴۇشىن ەكەۋىڭ جان بالاسىنا سەزدىرمەي تۇندەلەتىپ بۇقاتتىڭ اق جال جۇيرىك اتىن، باسىنداعى تىماعىن، كىسەلى بەلبەۋىن جانە وشاعىن اكەلىپ بەرىڭدەر. ايتقانىمنان اۋساي باسىڭ مەنەن جاقسىلىق كۇتپەڭدەر.

ەكەۋىڭنىڭ ەرلىگىڭ مەن ەپتىلىگىڭدى وسىنداي ەل ىسىنە جاراتىپ ءبىر كورەيىن. ەگەر ماقۇل كورسەڭدەر ەرتەڭ تۇستە وسىندا كەلىڭدەر. ۇرلىقتى قويىپ، بۇل جۇمىستى ورىنداساڭدار، ەكەۋىڭە قىرىقتان سەكسەن تۇساق قوي قوساقتاپ بەرەمىن، بۇل ـــ ۋاعدا بولسىن! قاناعات قىلساڭدار وسى دا سەندەردى ولتىرە قويماس، ـــ دەيدى. ۋيلانا وتىرىپ تايعارا «ماقۇل» دەيدى دە، كارىباي ۇندەمەي شىعىپ كەتەدى.

ەرتەسى ايتۋ بويىنشا ەكەۋى وسەردىڭ ۇيىنە كەلەدى. تۇسكى قوي كەلە اقسارباس توقتىنى اتاپ سويىپ، ەتىن بىلقىتىپ پىسىرتىپ قويعان وسەر استاۋعا ءبىراق سالدىرىپ، ەكەۋىنىڭ الدىنا قويدىرادى. قىمىز بەن ەتكە ابدەن تويعان تايعارا مەن كارىبايدى بەسىن ەڭكەيە جولعا شىعارادى. تايعارا ۇيدەن شىعا بەرە بوساعا جاق كەرەگە باسىندا ءىلۋلى تۇرعان توستىكتىڭ ەتەگىنەن ءبىر كەسىپ قوينىنا تىعا سالىپ، دالاعا بەتتەيدى. اتتانار الدىندا وسەر سۇمبەدەي جاراپ تۇرعان كوك جال اتىن جايلاقتاپ ەكەۋىنە ۇستىنىپ:

ـــ وسى اتپەن بارىڭدار، جەر اراسى جاقىن، مىنگەسىپ الىڭدار، باسقا جىلقىنىڭ قاجەتى جوق، كوزگە ءتۇسىپ قالاسىڭدار، قايتاردا بىرەۋىڭ بۇقاتتىڭ اتىن مىنەسىڭدەر. كەرباعىسىپ، كەسەل بولماسا كوك جال ات ۇستىنەن جىلقى ايداسا دا پىسقىرىپ، كىسنەمەيدى. ال، جولدارىڭ بولسىن! ـــ دەپ اتتاندىرادى.

سول بەتى تارتقان ەكەۋى سارىمساقتى بۇلاقتى ورلەي قابىرعالاپ، تۇيەتاستىڭ قورىمىنا بارىپ بەكىنەدى. قاس قارايا بەرە كارىباي تايعاراعا:

ـــ سەن وسىندا قال، مەن ءبىلىپ بارىپ كورەيىن، ـــ دەيدى. سوندا تايعارا تۇرىپ:

ـــ جوق، بۇل قارا شوقپاردىڭ عانا ءجۇرىسى ەمەس. مەن

此为试读，需要完整PDF请访问： www.ertongbook.com